

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru o dată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 49.8.01

Sfânta Împărtășanie și pietatea creștină

Cei care s-au bucurat de marele privilegiu de a trăi în vremea când Mântuitorul Hristos s-a aflat trupește printre noi n-au avut altă dorință mai mare decât a fi mereu împreună cu El. Înălțându-se la cer n-a lăsat pe nimeni „orfan” (Ioan 14, 18), ci s-a oferit tuturor, Apostolilor, urmașilor acestora, creștinilor de peste veacuri, sub forma Sfintei Împărtășanii. Insuși a spus: „Cel ce mănâncă trupul meu și bea sîngele meu rămîne în mine și eu în el” (Ioan 6, 56). Așa a devenit Cuminecătura unul din mijloacele mai la-ndemînă oricărui credincios de a se găsi în directă și permanentă comuniune cu Hristos-Domnul, de a se sfinți.

Legată de oficierea „liturghiei” care se săvîrșea mereu în „casa Domnului” și în prezența membrilor fiecărei „biserici”, Sfînta Cuminecătură a devenit „pînea de toate zilele” a creștinilor (Matei 6, 11; Luca 11, 3). Documentele vremii arată că și atunci cînd cineva dintr-o pricină sau alta nu putea fi de față la slujba „frîngerii pîinii” (Luca 24, 30; F. Ap. 2, 42—43), lua cu el Cuminecătura ori i se trimitea acolo unde se afla (Iustin, Apologia întâia, 65 și 67).

Pentru că procedîndu-se astfel n-au întîrziat să apară abuzuri, pentru că nu toți se pregăteau să primească cu vrednicie Trupul și Sîngele Domnului, situație la care se referea încă Sf. Apostol Pavel (I Cor. 11, 27 și 29), pentru că nu fiecare acorda destulă grijă păstrării „sfîntului odor”, Biserica a instituit o anume rînduială menită să ferească pe cei neatenți a-și atrage lor și oșîndă în loc de izbăvire. Dacă la aceasta s-a adăus mai tîrziu și oarecare răcire a zelului dintru început, aceasta

nu însemnează că Sfînta Împărtășanie și-a schimbat rostul pe care i l-a fixat Cel ce a instituit-o.

Și totuși, datorită împrejurărilor amintite și multor altora, în practica credincioșilor s-a ajuns ca Sfînta Împărtășanie să fie primită doar în anumite perioade ale anului, ori nici măcar atunci. Se invocă chiar sentimentul nevredniciei și recunoașterea stării proprii de păcătoșenie în sprijinul abținerii de la Sfînta Împărtășanie.

Oricît ar fi de temeinice motivările unora sau altora, legate de istorie sau de psihologia pietății, respectînd rînduiala Bisericii, mergînd la Sf. Liturghie și apropiindu-se de Trupul și Sîngele Domnului după prealabila „grijire”, creștinii se cuvine să se „împreune” cu Hristos cît mai regulat cu putință. Drept urmare Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (art. 42) prevede împărtășirea cu Sfintele Taine printre îndatoririle de căpetenie ale oricărui enoriaș, pe lîngă cercetarea bisericii și participarea la dumnezeieștile slujbe. De asemenea, „povățuirile” din Liturghier fixează drept sarcină să-și îndemne credincioșii a se împărtăși cît mai des (Liturghier, București, 1967, pp. 414—415).

Primirea Sfintelor Taine la intervale apropiate va trebui să nu decadă însă în simplu exercițiu spiritual și nici să nu ducă la minimalizarea ei, așa cum se întîmplă în practica destulor creștini. În acest caz duhovnicul e obligat să intervină prompt, aplicînd corectivul de rigoare. Oricum însă nu atari defecțiuni se cade să ducă la crearea regulii, ci dimpotrivă porunca lăsată de Mîntui-

(Continuare în pag. 2)

Pîine pentru suflet

Păstorul cel bun

Între expresiile biblice care definesc, cît se poate de adecvat, legătura dintre preot și credincioși și datoriile acestuia față de cei încredințați lui spre păstorire este expresia de: *păstorul cel bun*.

Preotul este păstorul sufletesc al credincioșilor săi, care are ca primă datorie pe aceea de a se îngriji de sufletul lor. Oricît de multiple și de variate sînt preocupările unui slujitor al altarului, oricît de priceput și vrednic este în activitatea lui, pe alte tărîmuri, oricît de bun sau vorbitor, punctul central care conduce și coordonează pe toate trebuie să fie grija pentru suflet.

Domeniul în care își desfășoară activitatea preotul este prin excelență sufletul omenesc, nemuritorul suflet al omului. Căci „turma” încredințată lui este o „turmă cuvîntătoare”, alcătuită din ființe al căror bun suprem este sufletul.

Teritoriul sufletului poate părea, uneori, strîmt și înebăgat în seamă, în realitate, el fiind adînc și întins, aproape că nu-i poți cuprinde marginile. Este uneori fertil și luminos, alteori bătut de arșiță și vînturi, precum spune Sf. Ioan Gură de Aur: „Sînt mai multe valurile care bîntuie un suflet omenesc decît valurile mării.” Sufletul este un izvor care nu se lasă ușor găsit și care trebuie mereu curățit de impurități. Pentru aceea, preotul trebuie să fie ca un scafandru, care pătrunde în adîncul sufletului, ca să găsească în el mîrgăritarele de mult preț, să le îngrijească, să le cultive și să înlăture miasele și tot hățîșul de patimi, care încearcă să le întunece.

Comuniunea cu Dumnezeu în veșnicie, păzirea sufletului de moarte veșnică, conducerea lui religios-morală, ridicarea credinciosului la demnitatea de adevărat fiu al lui Dumnezeu, sînt datorii principale ale păstorului de suflet.

Celelalte activități ale preotului capătă valoare și însemnătate, în măsura în care servesc mîntuirea. Grijă pentru suflet stă în centrul activității slujitorului altarului, cum stă un magnet într-un cîmp, care le atrage și le rînduiește pe toate în jurul lui. Chiar cînd se află în necaz și în suferință proprie, slujitorul nu poate uita de credincioșii încredințați lui spre păstorire. Ca un fierbinte avertisment pentru permanența acestei griji, răsună cuvintele Sf. Ap. Pavel: „Îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei, pentru ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic” (I Cor. 9, 27).

Frumusețea și gravitatea misiunii păstorului de suflete constă în aceea că el răspunde de tot ce este mai de preț în lume, de sufletele credincioșilor: „Ce va folosi omului de va cîștiga lumea întregă dar sufletul își va pierde, sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 26).

Păstorul de suflete este un colaborator al lui Dumnezeu și un continuator al lucrării de mîntuire pe care a adus-o în lume Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Păstorul cel mare și bun, despre care scrie Sf. Ioan în Evanghelia sa: „Eu sînt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune viața pentru oile Sale. Eu sînt păstorul cel bun și cunosc pe oile Mele și oile Mele mă cunosc pe Mine. Oile Mele ascultă glasul Meu și Eu le cunosc pe ele și ele vin după Mine și Eu le dau viață veșnică și nu vor pieri în veac și din mîna Mea nimeni nu le va răpi” (Ioan 10, 11. 14. 27—28).

Din această minunată parabolă se vede locul pe care îl ocupă păstorul sufletesc între Dumnezeu și

(Continuare în pag. 2)

Din activitatea Tipografiei Eparhiale în ultimii 50 ani

„De mult timp văzînd eu lipsa cea mare de cărți bisericești... am hrănit în inima-mi fierbinte dorința de a înființa pe seama Eparhiei o tipografie...”

Scopul tipografiei acesteia este să se tipărească în ea cărți bisericești și școlare și apoi să se vîndă cu preț cît se poate de ușor.

Prin aceste cuvinte (desprinse din circulara nr. 775 din 27 august 1850), pîrura pomenitul mitropolit Andreiu Șaguna aducea la cunoștință clerului și credincioșilor înființarea tipografiei ortodoxe românești de la Sibiu, stabilind și programul ei de a tipări cărți bisericești și manuale școlare de care se simțea atîta lipsă în Transilvania.

Într-adevăr, această tipografie și-a făcut cu prisosință datoria, din care motiv, acum, la împlinirea a 125 de ani de activitate neîntreruptă, (fapt încrestat și în nr. 31—32/1975 al gazetei noastre), este cu anevoie de redat volumul uriaș de lucrări bisericești și culturale în general, care au ieșit pe poarta tiparniței noastre.

Trebuie să reținem că dacă pînă în 1918 volumul de cărți școlare și de interes general întrecea adesea pe cel bisericesc, după Unirea Transilvaniei cu România — cînd învățămîntul a trecut în seama statului român — Tipografia Eparhială din Sibiu sau „Arhidiecezană”, cum s-a numit ea mult timp, a scos din teacurile sale un număr considerabil de cărți teologice și de cult, atît de necesare vieții noastre bisericești.

Între cele două războaie mondiale, meritul de căpetenie în această privință îi revine mitropolitului Nicolae Bălan, care a inițiat și îndrumat tipărirea mai multor cicluri de lucrări, cu caracter teologic, ce ocupă și astăzi un loc de seamă în bibliotecile noastre parohiale. Tipărițile teologice-bisericești inițiate și dirijate de mitropolitul Nicolae

Bălan urmăreau să satisfacă — pentru împrejurările de atunci — necesitățile teologice, didactice, pastorale și de viață bisericească ale centrului mitropolitan transilvănean ortodox român.

Pe primul loc se înscriu, în acest context, publicațiile periodice bisericești ale timpului acela: *Revista Teologică* (întemeiată în 1907 de profesorul de teologie dr. Nicolae Bălan, care avea să desfășoare o lucrare publicistică îndeobște apreciată pînă la sfîrșitul anului 1947); *Viața Ilustrată* (înființată — ca „revistă de familie” creștină ortodoxă — în 1934, de către profesorul și rectorul Nicolae Colan); mai presus de toate *Telegraful Român* (întemeiat în 1853 de mitropolitul Andreiu Șaguna, care apare fără întrerupere și cu evidente roade ortodoxe și patriotice pînă astăzi).

Este demn de menționat că publicațiile periodice bisericești sibiene, din acest rîstimp, au avut în general o atitudine constructivă, echilibrată față de problemele vremurilor acelora și că Biserica Ortodoxă Română să stea în slujba poporului, potrivit tradițiilor ei de veacuri. (Să se vadă, între altele, caracterizarea pe care o face recent D. Micu, în cartea „Gîndirea și gîndirismul” Editura Minerva, București 1975, cu privire la poziția sănătoasă a revistei „Viața Ilustrată”.)

Lucrările de cuprins teologic și didactic-bisericesc din această perioadă au fost cuprinse în două colecții de renume (ambele pornite la drum în anul 1933): *Seria Teologică* și *Seria Didactică*. Aceste „biblioteci” au scos la lumina tiparului opere cu larg răsănet în lumea teologică din țară și de peste hotare, datorite bine-cunoscuților profesori de teologie Nicolae Colan, Dumitru Stăniloae, Nicolae Neaga, Grigorie Marcu, Liviu Stan, Dumitru Călugăr, Teodor Bodogae și alții.

(Continuare în pag. 2)

Din activitatea Tipografiei Eparhiale în ultimii 50 ani

(Urmare din pag. 1)

Pentru îndrumarea activității postorale a clerului, încă în 1911 prof. Nicolae Bălan întemeiează colecția *Biblioteca Bunului Păstor*. De asemenea, în sprijinul activității misionare a preoților ortodocși români din Transilvania s-a venit prin colecțiile de broșuri religioase *Popasuri Dubovnicești* și *Veniți la Hristos*.

În ampla sa lucrare de editare a cărților teologice-bisericești, mitropolitul Nicolae Bălan a fost ajutat intens și cu vădită pricepere de profesorul rector Nicolae Colan pînă în 1936, cînd acesta a devenit episcop (la Cluj), iar după aceea de P. C. prof. dr. Grigorie Marcu (cum precizează *Revista Teologică*, nr. 3—4/1944, p. 161).

Bogata și variata activitate publicistică ortodoxă de la Sibiu, din perioada dintre cele două războaie mondiale, avea să fie preluată și dusă mai departe, potrivit exigențelor vieții celei noi din Patria și Biserica noastră, de publicațiile periodice, cărțile și broșurile tipărite în vremea arhipăstoririi urmașilor de scaun ai mitropolitului Nicolae Bălan: Înalt Prea Sfinția Sa Iustin Moiescu, Înalt Prea Sfinția Sa Nicolae Colan și cu deosebire actualul nostru arhipăstor Înalt Prea Sfințitul Nicolae Mladin.

În viața Bisericii Ortodoxe Române, anul 1948 este prag istoric al unei dezvoltări fără precedent în tot trecutul sfintei instituții. Realizarea unificării bisericești după 250 de ani de suferință, speranță și lupte, impunea Bisericii noastre acomodarea la noile realități bisericești și naționale. Activitatea pe care o va desfășura de acum încolo Biserica noastră va sta sub semnul consolidării și desăvîșirii unificării bisericești din toamna anului 1948. Atitudinea Bisericii noastre față de realitățile vieții contemporane va fi determinată de *apostolatul social* conceput și promovat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, de exigențele ecumenismului practic și, peste tot, de angajarea consecventă a clerului și credincioșilor ortodocși români în făgașul sprijinirii programelor de dezvoltare multilaterală a patriei noastre iubite, Republica Socialistă România. Această orientare de fond este vizibilă și în paginile publicațiilor noastre bisericești tipărite în Tipografia Eparhială din Sibiu, în fruntea cărora continuă să se afle *Telegraful Român* (al cărui redactor responsabil pînă în 1967 și de atunci încoace îndrumător de zi cu zi este actualul nostru arhipăstor, Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Nicolae Mladin, iar redactor, din 1967, P. C. diacon Gh. Papuc).

Dintre publicațiile apărute după 1948 reținem cu titlu exemplificativ — periodicele, cărțile de cult, cărți de rugăciuni, manuale și studii teologice mai jos enumerate:

1. Revista *Mitropolia Ardealului*, publicație oficială a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, Arhiepiscopiei Clujului, Vadului și Feleacului, și Episcopiei Oradiei, revistă de înaltă ținută științifică-teologică, avînd ca secretar de redacție pe P. C. prof. Dr. Gr. Marcu.

2. *Îndrumătorul Bisericesc*, care apare în fiecare an editat de Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

3. *Cărți necesare cultului*: „*Catehismul*”, editat de Înalt Prea Sfințitul Iustin Moiescu, *Octoiub Mic*, editat de Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

4. *Cărți de rugăciuni*, (menționăm că pe lângă cărțile de rugăciuni tipărite pentru nevoile Arhiepiscopiei noastre, tipografia noastră tipărește și pentru Arhiepiscopia Clujului, Episcopia Oradiei și Episcopia Rîmnicului și Argeșului).

5. *Cărți teologice*: *Biserica Ortodoxă Română una și aceeași în toate timpurile*, *Studii de teologie morală*, *Iisus Hristos, viața noastră*, toate trei scrise de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Mladin, *Îndreptarul Ortodox* (în curs de tipărire) de Prea Sfinția Sa Emilian Birăș Rășinăreanu, episcop-vicar, „*Cînd frații sînt împreună*”, scrisă de un grup de autori, printre care prof. dr. Nicolae Mladin și prot. Traian Belascu, vicar arhiepiscopesc; „*Samuil Micu Clain — teologul*”, scrisă de prof. dr. Nicolae Mladin, prot. Ioan Vlad și prof. dr. Alexandru Moisiu și „*Istoria Bisericii Ortodoxe Române*”, manual pentru învățămîntul seminarial de prof. dr. Mircea Păcurariu.

6. *Teze de doctorat în teologie*: *Legăturile Bisericii Ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XVI—XVIII*, de prof. dr. Mircea Păcurariu, *Originea dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, de prof. dr. Ioan Floca, *Mărturisirea de credință a lui Mitrofan Kritopulos*, de diac. prof. dr. Ioan Ică; *Învățătura despre Sfîntul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane*, de pr. dr. Ilie Moldovan, și

Teologia muncii la Sfîntul Ioan Gură de Aur, de prof. dr. Constantin Voicu.

Una din trăsăturile proeminente ale Bisericii noastre ortodoxe din ziua de azi este promovarea relațiilor ecumeniste. Astfel, în tipografia noastră s-au tipărit o serie de lucrări și cărți ale celorlalte culte din țară, aducînd prin aceasta contribuția sa la dezvoltarea și întreținerea acestor relații. În tipografia noastră se tipărește pentru Episcopia Evanghelică C. A. din Sibiu revista oficială *Kirchliche Blätter*, *Calendarul de perete* și imprimate de interes administrativ-bisericesc. Pentru Episcopia Reformată din Cluj-Napoca s-a tipărit *Imádságos Könyv* (carte de rugăciuni), *Ót Hallgassátok* (carte de predici), iar pentru Episcopia Romano-Catolică un *Calendar de perete*.

Bilanțul cu care Tipografia Eparhială încheie 125 de ani de existență activă este o mărturie grăitoare a năzuințelor slujitorilor bisericești, a credincioșilor, a salariaților tipografiei, de a se afla permanent în slujba intereselor superioare ale dreptei credințe ortodoxe române și a năzuințelor patriotice progresiste care însuflețesc întregul nostru popor, strîns unit în jurul destoinicilor lui ocîrmuitori de astăzi în frunte cu Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu.

Drumul străbătut pînă acum de acest valoros așezămînt bisericesc este totodată un imbold în a-și aduce și de acum înainte — alături de celelalte tipografii bisericești din țara noastră, avînd în frunte fecunda tipografie a Sf. Patriarhii din București — contribuția la tipărirea a tot ce este ziditor pentru Biserica și Patria noastră, pentru înfrățirea între oameni și popoare.

Diac. E. Oancea

Sfînta Împărtășanie ...

(Urmare din pag. 1)

torul Hristos: „De nu veți mânca trupul Fiului omului și de nu veți bea sîngele lui, nu veți avea viață întru voi...” (Ioan 11, 53).

Un încercat în ale duhovniciei, preotul Ioan Iliev Serghiev din Cronștadtul de odinioară († 1908), referindu-se la primirea regulată a Sfintelor Taine, spunea: „... Precuratul Trup și Sîngele lui Hristos sînt dăruite de către Tatăl de sus ca pîine cerească pentru fiecare zi și pentru fiecare credincios. După cum pîinea obișnuită ne trebuie pentru fiecare zi, așa și pîinea cerească, precinstitul Trup și Sîngele ne sînt de trebuință în fiecare zi ca o opreliște împotriva păcatului, ca o doctorie pentru sufletul zilnic bîntuit de păcate, ca o putere atotbiruitoare împotriva răului...” (Preot Pavel Grosu, *Sfînta Împărtășanie*. Din cugătările Părintelui Ioan de Cronștadt, în rev. *Luminătorul*, an LXXIV, nr. 3—4, martie—aprilie 1941, p. 175). *Adevărul pe care-l cuprind aceste cuvinte abia dacă mai are nevoie de lămuriri suplimentare.*

În orice caz este necesar să ne apropiem cît mai frecvent de Domnul care ne se îmbie, chiar și dacă puterile ne vor fi prea mici spre a ține seama de îndemnul celui care a zis: „Ferește-te de orice stricăciune și împărtășește-te în fiecare zi, căci astfel Trupul lui Hristos se face al nostru” (Nil Sinaitul, *Capete povățuitoare*, P. G., LXXIX, 1260 D.). Poate că zilnic nu vom fi în stare, dar să amînăm mereu primirea Sfintei Cuminecături ori să renunțăm complet la ea aceasta ar însemna nimic altceva decît pierderea calității de membri ai Bisericii.

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

Păstorul cel bun

(Urmare din pag. 1)

credincioșii săi. Pe de o parte, ele trebuie să fie în permanentă legătură cu Dumnezeu prin Iisus Hristos. Pe de altă parte, el trebuie să fie în strînsă legătură de dragoste cu credincioșii săi. Dacă uneori se poate întîmpla să fie o „turmă” fără de păstor, este de neînchipuit și dureros să vezi sau să constăți existența unui păstor fără de turmă sau desprins de turma sa.

Legătura cu Dumnezeu îl ajută să le comunice harul dumnezeiesc, iar legătura cu credincioșii, pînă la identificare cu viața lor, îl ajută să-i înțeleagă și să-i ridice la starea „bărbatului desăvîșit”. Cît de aproape trebuie să fie preotul de credincioși, se poate desprinde și din parabola biblică a aluatului care dospește întreaga frămîntătură. După cum aluatul nu poate transmite fărîmăturilor de făină puterea transformatoare ca ele să devină pîine, decît dacă se înglobează în întreaga frămîntătură pe care o transformă în aluat aducător de hrană, tot astfel preotul trebuie să se coboare adînc în viața credincioșilor săi, spre a-i ridica la demnitatea de fii ai lui Dumnezeu.

Cele trei îndatoriri ale păstorului de suflete sînt acelea arătate în pilda păstorului cel bun, adică: de a-și cunoaște oile, de a le readuce în staul pe cele rătăcite și de-ași pune sufletul pentru ele.

Ca un ecou prelung răsună pînă astăzi cuvintele Sf. Ap. Pavel către preoții Bisericii din Efes, pe care i-a chemat într-o întîmpinare la Milet, cînd se întorcea la Ierusalim, din a treia călătorie misionară: „Drept aceea, luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu pe care a cîștigat-o cu însuși sîngele Său, căci eu știu aceasta, că după plecarea mea vor intra între voi lupi îngrozitori, care nu vor cruța turma” (F. Ap. 20, 28—29). Este deci datoria păstorului de suflete, de a păzi pe credincioși, atît împotriva celor ce vor să-iucidă suflete („lupi îngrozitori”), cît și împotriva celor care vor să-i rănescă sufletește cu „învățături rătălmăcite”.

Aceste cuvinte de testament ale Sf. Ap. Pavel sînt un povățuitor permanent și actual pentru fiecare preot cu privire la grija pentru persoana sa înșăși, grija pentru turma încredințată și pentru dragostea cu care trebuie să-i îndrume.

Ca păstor de suflete, preotul este dator să fie pildă întru toate credincioșilor săi, păstorindu-i și cercetîndu-i, nici cu silnicie, nici cu lăcomie, ci cu voie bună, după Dumnezeu și cu dragoste: „Nu

ca și cum ați fi stăpîni peste Biserici, ci pildă făcîndu-vă turmei” (I Petru 5, 2—3).

Așadar, credincioșii trebuie păstoriți, mai ales în zilele noastre, cînd fiecare om a ajuns la conștiința demnității lui, nu cu poruncă și amenințare, nu de pe poziții de forță, ci cu toată blîndețea și dragostea, căci numai pe aceia îi putem duce pe calea mîntuirii, pe care îi cîștigăm prin slujirea noastră cu dragoste.

În acest sens scrie Sf. Ap. Pavel ucenicilor săi Timotei și Tit, pe care îi lasă episcopi în Efes și Creta: „Fă-te pildă credincioșilor cu cuvîntul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția” (I Tim. 4, 12).

„Întru toate, arată-te pe tine pildă de fapte bune, dovedind în învățătura neschimbare și cuvîntă” (Tit 2, 7).

Desigur, în rîndul credincioșilor preotul va găsi diferite stări și atitudini față de cuvîntul lui Dumnezeu. Păstorul de suflete trebuie să-și adapteze grija și îndrumarea sa față de credincioșii la noile realități și stilului de viață al acestora. Unii vor fi mai conservatori și tradiționaliști în cerințele lor spirituale, alții exigenți sau mai străini de aceste trebuințe sufletești. Rolul preotului este de a lega și a aduce la unitate deosebirile lor, arătînd și făcînd viu cuvîntul lui Dumnezeu. Preoților mai în vîrstă li se cere să păstreze prospețimea tineretii spirituale, să se ferească de rutină și de grijă prea mare de cele pămîntești. Preoții mai tineri, trebuie să ia aminte că lumea nu începe cu ei și nu se sfîrșește cu ei. Ei trebuie să țină seama de metodele clasice pastorale ale antecesorilor, de comorile spirituale ale Bisericii, pe care sînt chemați să le înnoiască și să le îmbogățească în activitatea lor.

În acest fel „cînd se va arăta mai Marele păstorilor vom lua cununa cea neveștejită a mării” (I Petru 5, 4).

Părintele Vasile

Alba Iulia 2000

În ziua de 28 mai 1975, a avut loc, la Alba Iulia, într-un cadru deosebit de impunător, sărbătorirea festivă a 2000 de ani de atestare documentară a acestui oraș, precum și sărbătorirea a 375 de ani de la prima unire politică a Țărilor Române, înfăptuită de marele Voievod al Țării Românești, Mihai Viteazul (1600). În cinstea aniversărilor prilejuite de aceste sărbătoriri, Consiliul Popular Județean Alba a editat masiva monografie „APULUM 2000” (615 p., 1975), care înmănușiază o largă prezentare a trecutului, prezentului și perspectivei de viitor ale municipiului și județului Alba, ținut devenit simbol al existenței milenare a poporului român și al luptelor lui de eliberare, dreptate, independență și unitate națională. Prin varietatea materialului documentar pe care-l cuprinde, această monografie reprezintă o sinteză a zbuciumatei, dar și glorioasei istorii bimilenare a acestor meleaguri.

În cele șase capitole, materialul documentar este înfățișat pe epoci istorice, iar cele peste 600 de pagini de text și mai bine de 100 de fotografii alb-negru și color prezintă cu succes cele mai semnificative evenimente și momente din frământata istorie a Albei Iulii și a împrejurimilor ei.

Ca o pioasă cinstire a lui Mihai Viteazul, monografia dedică un spațiu larg și ctitoriei sale bisericești din 1597 din Alba Iulia — ctitorie așezată lângă biserica de lemn și vechea reședință a ierarhilor ardeleni: Eftimie (1572—1574), Hristofor (1574—1577), Daniil (1577—1579), Ghenadie I (1579—1585) și Ioan de Prislop (1585—1605), care îndrăgindu-l pe Mihai Viteazul la intrarea în Alba Iulia —. S-a dat, deopotrivă, importanța cuvenită rolului cultural al vechii Mitropolii de aici, din veacurile căreia au ieșit cărți „pentru luminarea poporului”, în prefețele cărora este pusă, printre altele, și ideea de unitate a tuturor românilor. Totodată s-a acordat cinstirea cuvenită Catedralei Reîntregirii, continuatoarea Mitropoliei de odinioară a Bălgradului, simbol, după 1918, al unității noastre naționale, iar după 1948, simbol al reîntregirii noastre spirituale bisericești.

Monografia aceasta îmbină armonios trecutul istoric, plin de suferințe, dar și de nădejdi nestrămutate în mai bine, cu prezentul de muncă și de afirmare românească, din ce în ce mai prosper, punând în evidență mărețele idealuri pentru care s-au jertfit moșii și strămoșii noștri și modul cum astăzi, zi de zi, aceste idealuri își conturează din ce în ce mai mult realitatea. Scrisă într-un limbaj accesibil tuturor, ea poate fi citită cu nespus de mult folos de toți cei dornici a cunoaște câteva pagini mărețe din trecutul glorios al neamului nostru. Ea constituie, totodată, un pios omagiu adus luptei și jertfei întainților noștri, pentru idealurile mărețe, pe care noi, astăzi, le vedem înfăptuite.

Un lucru nou și foarte interesant este acela pe care-l înfățișează lucrarea aceasta în articolul D-lui prof. Gh. Anghel: „Alba Iulia din secolul al IX-lea și pînă la mijlocul secolului al XIII-lea.” Sînt descoperirile făcute în timpul din urmă, cu ocazia săpăturilor întreprinse în vederea restaurării vechii catedrale romano-catolice din Alba Iulia. Cităm:

„Săpăturile arheologice executate în ultima vreme în cetate și la catedrala romano-catolică din Alba Iulia, cu ocazia lucrărilor de restaurare, au lămurit o serie întreagă de probleme istorice controversate în legătură cu vechimea așezării episcopiei în acest oraș. S-a stabilit că cea mai veche construcție medievală din Alba Iulia este rotunda, denumită și baptisteriu, descoperită în nava laterală din sud a actualei catedrale. Această construcție, în formă circulară, cu diametru de 7 m, cu absidă semicirculară, a fost construită din piatră cioplită, prinsă cu mortar cu conținut de cărămidă pisată. Absida a fost adăugată într-o fază târzie, din această cauză se crede că inițial rotunda a fost un turn roman, transformată într-o biserică în secolul IX sau cel mai devreme la începutul secolului al X-lea, cînd i s-a adăugat absida. Săpăturile arheologice au demonstrat că acesta este cel mai vechi monument medieval de piatră, ridicat în Transilvania, fiind probabil, sediul primei episcopii de rit ortodox, centrul unei formațiuni social-politice românești de tip feudal timpuriu întemeiat la Bălgrad, cu cel puțin o jumătate de secol înainte de pătrunderea primelor valuri de unguri în aceste părți ale Transilvaniei. Planimetria monumentelor ne orientează spre tipuri de construcții bizantine din secolele IX—X, răspîndite la Sud de Dunăre.”

În legătură cu descoperirile arheologice de la Alba Iulia, semnalate de Dl prof. Gh. Anghel,

ținem să arătăm că existența unei vieți bisericești creștine intense în ținuturile transilvane este dovedită deopotrivă și de săpăturile arheologice de la Dăbîca (jud. Cluj) unde, în ultimii ani, s-a descoperit material ceramic databil în sec. IX—XV, printre care și o cruce bizantină de bronz și alte obiecte, „care asigură datarea acestei așezări în sec. IX—X, deci contemporană cu prima etapă de constituire a cetății din perioada voievodatelor româno-slave”.

Printre descoperirile cele mai de seamă de aici, sînt cele 5 vestigii de biserici, dintre care două se suprapun într-un loc, peste așezări mai vechi. Una dintre aceste biserici s-a putut data ca existentă la sfîrșitul sec. al XI-lea, iar după materialul construcției, s-a putut deduce că ea ar fi fost o biserică voievodală. Celelalte trei biserici sînt suprapuse și ele, într-un alt loc, iar una dintre ele, datorită unui cercel găsit în ea, specific sec. al X-lea, poate fi identificată ca aparținînd acestui secol (vezi Șt. Pascu, M. Rusu și alții, *Cetatea Dăbîca*, în „Acta Musei Napocensis”, vol. V, Cluj, 1968, p. 166—170).

O altă descoperire arheologică de seamă, care ne ajută să ne dăm seama despre vechimea creștinismului în părțile Transilvaniei, este aceea care s-a făcut la Prejmer, în 1969—1971, cu ocazia restaurării bisericii din cetate, considerată ca zidită de teutoni, deci catolică, trecută apoi la reformați și care astăzi se găsește la evanghelici. S-a descoperit anume, că cea mai veche temelie a acestei biserici este în cruce greacă, ceea ce constituie o dovadă că, la început, ea a fost un locaș de cult bizantin pentru autohtoni, preluat apoi de migrații și în sfîrșit reconstruit și redat cavalerilor cistercieni, prin diploma lui Bela IV, la 1241 (B.O.R., 5—6/1975).

În fine, o altă descoperire arheologică în legătură cu existența unei vieți bisericești intense în Transilvania, o aflăm în articolul D-lui Vasile Drăguț, intitulat: „O valoroasă descoperire arheologică”, publicat în ziarul „Scînteia” (nr. 10234, prima ediție) din 27.VII.1975, p. 2, din care cităm:

„De curînd, în cadrul planului de activitate al Direcției Patrimoniului Cultural Național, au început lucrările preliminare de cercetare arheologică și de arhitectură a mai multor monumente medievale românești din jud. Hunedoara, între care și acela din satul Streisîngeorgiu. Cercetările de aici, efectuate de către arheologul Dr. Radu Popa și de arhitectul Șerban Popescu-Dolj, au furnizat încă din prima etapă rezultate deosebit de valoroase, în măsură să deschidă noi perspective asupra istoriei medievale a poporului nostru.

Studiul pentru prima oară de Nicolae Iorga, acest monument era cunoscut ca fiind o ctitorie a cnezilor locului, datînd din anul 1408. Cu prilejul săpăturilor arheologice din acest an, s-a stabilit că, în realitate, monumentul exista ca locaș de curte încă din secolul al XII-lea. Datarea este asigurată de materialele găsite în interiorul monumentului și în mormintele vechi dezvelite: monede, podoabe, ceramică.

Datarea se verifică, de asemenea, prin descoperirea în interior sub stratul de tencuială așternut în secolul al XVIII-lea, a unei pisanii zugrăvite în limba slavonă, care indică anii 1313—1314. Deși limba inscripției pictate este vechea slavonă, anumite particularități vădesc că autorul ei a fost român. Alături de această pisanie, au fost parțial dezvelite porțiuni din pictura murală de la 1313, care este de o valoare artistică excepțională. Totodată, trebuie relevat faptul că pisania și pictura murală din 1313—1314 se află, la rîndul lor, deasupra unui strat și mai vechi de zugrăveală.

Concluziile certe ale primei etape de cercetări de la Streisîngeorgiu sînt următoarele:

Monumentul are, în momentul de față, calitatea de cea mai veche clădire românească păstrată integral, coborînd cu circa două secole datările cunoscute în legătură cu alte edificii...”

„Stratul al doilea de pictură de la Streisîngeorgiu este cu circa o jumătate de secol mai vechi decît decorul zugrăvit al bisericii Domnești din Curtea de Argeș, considerat pînă acum ca fiind cea mai veche pictură românească de factură bizantină, din țară. Primul strat de pictură de la Streisîngeorgiu este fără îndoială mai vechi decît tot ce s-a păstrat și se cunoaște în momentul de față în monumentele medievale din Transilvania sau din întreaga țară.

Pisania din 1313 este cel mai vechi document medieval românesc de limbă slavonă păstrat în țară, cu datare certă, după inscripțiile din ansam-

(Continuare în pag. 4)

Cibinium '75

Ediția a VIII-a a festivalului Cibinium a avut loc anul acesta între 5—12 octombrie, serbările desfășurîndu-se în municipiul Sibiu, cît și în unele centre mai importante ale județului, ca: Mediaș, Agnita, Dumbrăveni, Ocna Sibiului, Cislădie și în alte localități.

De la început menționăm că festivalul a fost axat pe muzică — cultă și populară.

În prima zi, Duminică, 5 octombrie 1975, în piețele și parcurile Sibiului au avut loc concerte de fanfară în aer liber, date de formațiile din împrejurimi, deschiderea tîrgului — concurs al olarilor în Piața 6 Martie, în colaborare cu UCECOM—București. Apoi spectacolele la Casa de cultură a sindicatelor, iar seara, la Teatrul de Stat, concert simfonic susținut de orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat Sibiu. În program: Gh. Șoima — „Odă în memoria lui Gheorghe Lazăr”, Mozart etc. — solist Dan Grigorie din București. Specificăm că, în deschiderea concertului, solista sibiiană Veronica Gîrbu de la Opera română din București a cîntat 7 liduri de G. Enescu. Concertul a fost dirijat de artistul emerit Henry Selbing.

Pe parcurs, între altele, s-au remarcat concertele de muzică corală de cameră, la Casa sindicatelor și în sala baroc a Muzeului Brukenthal.

O manifestare deosebită s-a desfășurat în sala baroc de la Muzeul Brukenthal, unde a avut loc prezentarea noii familii de instrumente muzicale, viodele, inventate de prof. univ. Ion Delu, încă pe cînd era profesor de muzică la liceul sibiian „Gheorghe Lazăr”. Inventatorul a ținut o expunere explicativă a acestor instrumente, însoțită de exemplificări susținute de o formație a Filarmonicii sibiene. Această invenție românească este brevetată și în alte state, ca: Franța, Anglia, Austria, U.R.S.S. ș. a.

De asemenea, s-a bucurat de un deosebit succes recitalul de orgă susținut de Ilse Maria Reich în biserica evanghelică. Apoi spectacolul folcloric: „Înfrății în cînt și joc”, prezentat de formații artistice de amatori din jur; simpozionul: „Probleme actuale ale culegerii și valorificării folclorului muzical”, la care au prezentat expuneri: Florica Comișel, Vasile Dinu, Horia Stanca și alți oaspeți, iar din Sibiu: Cornel Irimescu, Gheorghe Pavelescu, Karl Fisi, Nicolae Suciu și Gheorghe Șoima, care a vorbit despre: „Un filon folcloric mai puțin cunoscut: Gura Rîului.”

Momente de înaltă prețuire au provocat cîntecele patriotice — program executat la Casa de cultură a sindicatelor, cu participarea corurilor mai importante din oraș și județ, între care corul sindicatului învătămint, dirijat de Vicențiu Fintînă, care a executat: „Cîntec sportivilor Patriei” de Gh. Șoima, corul Agnita: „La războiul de țesut”, corul din Gura Rîului: „Te salut pămînt strămoșesc” etc.

În sala baroc a Muzeului Brukenthal a mai avut loc un foarte reușit concert de cameră, cu concursul cvartetului de coarde „Academica” de la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” — București, laureat al concursurilor internaționale din Belgia (1972) și R.F.G. (1973), iar în sala studio a Casei de cultură a sindicatelor, simpozionul: „Coordonate-tendințe în muzica românească contemporană”; „Promovarea cîntecului de masă și patriotic”, la care au participat cu expuneri: Dr. Vasile Tomescu, Wilhelm Berger, Anatol Vieru, Henry Selbing, Gheorghe Șoima și alții.

Cibinium '75 a însemnat deci o nouă contribuție la cultivarea simțămîntelor care înalță pe om, la cultivarea dragostei față de plaiurile noastre străbune.

T.

Aducem la cunoștința cititorilor noștri că abonamentele pe anul 1976 se achită pînă la 31 decembrie 1975, cel mai tîrziu.

Abonamentele neachitate în timp util se sistează.

Pomenirea mitropolitului Nicolae Bălan

La praznicul Schimbării la Față (6 august) din anul 1955 — după ce a participat la Sf. Liturghie — a adormit întru Domnul marele mitropolit al Ardealului, Dr. Nicolae Bălan. Avea vârsta de 72 ani, 50 de ani de slujire bisericească și 35 de ani de când fusese așezat cu bucurie și îndreptățite speranțe la cîrma Bisericii ortodoxe române din Transilvania.

Au trecut două decenii de atunci. Amintirea lui e vie și înconjurată de cel mai mare respect datorat unui vlădică de talie excepțională. Faptele lui, înfăptuirile bisericești și patriotice care-i împodobesc laborioasa arhipăstorie au fost la nivelul personalității sale puternice și la altitudinea exigențelor vremii în care a trăit și s-a manifestat. Profesor de teologie cu mare influență asupra generației sale înainte de primul război mondial, participant de seamă la actul Unirii Transilvaniei cu România, mitropolit foarte activ în perioada dintre cele două conflagrații mondiale, ultimul deceniu din viață și l-a dedicat sprijinirii loiale a așezării celei noi — statale și sociale — pe care și-a dat-o în deplină libertate poporul nostru eliberat de stări străine umilitoare și păgubitoare.

Neuitată rămîne participarea sa activă la unificarea legislației bisericești din România întregită și la înfăptuirea actului unificării noastre bisericești din octombrie 1948. Hotărîtă a fost — prin fermitatea și luciditatea ei — poziția mitropolitului Nicolae Bălan față de arbitrajul fascist din toamna anului 1940. (Să se vadă în acest sens, din noua istoriografie românească, socialistă: revista „Magazin istoric”, anul IX, nr. 8/101, august, 1975, p. 20, precum și cartea — de mai mulți autori — intitulată „Rezistența antifascistă în partea de Nord a Transilvaniei”, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 177).

Cald și meritat elogiu a adus personalității marelui ierarh ortodox ardelean Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. În cuvîntarea rostită la înmormîntare, P. F. Sa a spus între altele:

„Mitropolitul Nicolae Bălan a fost, într-adevăr, o personalitate de culme în istoria contemporană a Bisericii și a Patriei noastre. Curat în viața sa, cinstit în toată activitatea sa de apostol național și bisericesc, urmărind cu încredere și dirzenie idealul său făurit din nevoile și năzuințele poporului transilvănean, el a mers drept, hotărît, fanatic, așa cum fac numai firile alese, caracterele sincere, convingerile adînci.

În cei 50 de ani de lucrare neistovită în ogrorul Bisericii, el a avut mari contribuții în toate domeniile vieții ortodoxe din Transilvania și din toată țara, prin cultura lui, prin geniul său organizatoric, prin însuflețirea caldă pe care o pune în proiectele și în faptele sale, prin puterea sa de pătrundere și de dezlegare a situațiilor celor mai complicate, prin tactul său imperturbabil în orice împrejurare, prin optimismul său robust, prin dragostea sa arzătoare față de Dumnezeu, de oameni, de Biserică și de Țară, prin dăruirea sa fără rezervă pentru binele tuturor...

Mitropolitul Nicolae era un om de înaltă cultură, așa cum o dovedesc cele peste o mie de studii și articole scrise de dînsul și nenumăratele cuvîntări, perle de artă oratorică și de gîndire bisericească. Cugetarea sa adîncă, precisă și bine încheată e o podoabă a Teologiei românești și îndreptar pentru noi toți. Cuvîntul său calm, măsurat, bine gîndit, curgea limpede, cald și învăltoitor din mîntea sa de aur. Cînd mitropolitul Nicolae ridica glasul său o făcea nu pentru a-și scoate în evidență meritele proprii, ci pentru a apăra o cauză dreaptă, a sublinia un principiu înalt, a spulbera o intrigă sau o insinuaie. Smerenia și frumusețea duhovnicească a personalității sale sînt prea bine cunoscute tuturor...

Mitropolitul Nicolae Bălan a fost un mare ierarh, un mare cărturar, un mare conducător de Biserică, un mare patriot și clar-văzător, un mare părinte duhovnicesc, un mare sfătuitor și un mare prieten. El a fost un pom încărcat cu minunate roade, o „Gură de Rai” a vieții noastre preoțești și românești, o podoabă scumpă a Bisericii și a Țării... (În rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 9, sept., 1955).

În Catedrala mitropolitană din Sibiu, la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus, la Schitul Păltiniș, în biserici din Arhiepiscopie, împlinirea a 20 de ani de la încetarea din viață a mitropolitului Nicolae Bălan a prilejuit săvîrșirea de parastase, împreunate cu cuvîntări evocatoare ale vieții și vrednicilor sale. Viața i-a fost laborioasă; vrednicii — numeroase și cu prestanță.

Dumnezeu să-l odihnească întru sfinții Săi!

R.

Datini și obiceiuri românești străvechi

LUNA NOIEMBRIE

A unsprezecea lună a anului la romani era a noua (novem). Poporul nostru a numit-o brumar, brumar-mare — luna brumelor groase — și pe alocuri promorar sau vinicer, luna vinurilor care fierb. Principalele sărbători ale lunii sînt: la 8 noiembrie Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, iar la 21 noiembrie Intrarea în biserică a Maicii Domnului. Se mai cinsteau în popor și zilele de 14 noiembrie Sf. Apostol Filip, de 25 noiembrie Sf. Martiră Ecaterina și în special de 30 noiembrie Sf. Apostol Andrei Întîi Chematul.

Numită în popor Hranghel, Arhanghel sau simplu Sîn-Mihai, ziua de 8 noiembrie nu cunoștea datini deosebite. Se făceau slujbe și pomeni pentru sufletele morților — pe alocuri în ajunul zilei — toate purtînd numele de Hranghel. La biserică fiecare creștin aprindea o lumină în timpul Sf. Liturghii cu credința că aceasta „îi va lumina și pe cealaltă lume”. Uneori puteau fi văzuți credincioși cu cîte două sau trei lumînări. Însămna că în familia respectivă cineva a murit de moarte năpraznică și n-a putut avea lumină la căpătîi sau în mîini. Prin aceasta căpăta „lumina de veci”. Un obicei ținut cu sfințenie, mai ales în satele pastorale din Transilvania, era cel al vizitei finilor — cu toată familia — la nași, ducîndu-le diferite daruri: colăcel, burdușel cu brînză, furcă sau fuse frumos lucrate etc. Asupra vechiului caracter instituțional al relației fini-nași vom reveni cu alt prilej, ținînd seamă de semnificația acestor datini. La sfîrșitul vizitei fiecare membru al familiei finului primea la rîndu-i daruri de la nași. Fără îndoială că obiceiul își are originea într-o serie de legende create de imaginația populară în jurul următorului motiv: Pe vremea cînd Arhanghelul Mihail umbla pe pămînt ar fi botezat copilul unui biet om, dîndu-i puteri deosebite. Alte multe legende au fost create în legătură cu credința că sub mîna arhanghelilor e viața și

moartea tuturor vietăților pămîntului, că ei stau la căpătîiul muribunzilor spre a le ridica sufletele.

O cinstire dispărută de cîteva decenii este cea a Ap. Filip din 14 noiembrie. Nu se ținea o singură zi, ci mai multe, pe alocuri șapte, adică pînă la 21 noiembrie, numindu-se astfel Filipii. Era ținută numai de femei începînd cu ziua în care se măritau. Este interesant de remarcat că dacă nevasta se muta în casa soțului trebuia să adopte Filipii soacrei — atît ca număr, cît și ca zile — iar dacă rămînea în casa părintească pe cei ai mamei. Filipii erau considerați apărători ai casei și ai familiei, aproape la fel ca larii la romani. Cinstirea consta doar din reținerea de la cîteva munci gospodărești, oricare altele putîndu-se face fără nici o opreliște. Întrucît în această zi începe Postul Crăciunului, este probabil că reținerile să aibă o legătură și cu acest fapt, lăsînd femeii timp pentru a pregăti cocaturile și masa ultimei zile din „dulce”. O datină majoră în viața obștească a satelor noastre debuta în această zi: șezătorile. Cunoscute și ca „șezători de furcă”, ele nu mai au ca scop principal claca, ci întîlnirea. Vecinătatea se strîngea seara cînd la unul, cînd la altul pe alocuri se strînge și astăzi cu un triplu scop: De a-și transmite reciproc noutățile satului, de a se cunoaște tinerii — erau acum prezenți în sat și tineri ciobani care voiau să se însoare — și de a se distra. Munca rămînea simplu pretext, cu toate că era spornică. Se povesteau vrute și nevrute, dar numai lucruri vesele, se spuneau ghicitori, se mînceau scoverzile gazdei, se glumea, se cînta și cînd era prezent și unul cu fluiorul și se juca. Jocul era necesar ca să-l poată învăța tinerii ciobani plecați cu anii din sat.

La 21 noiembrie — Intrarea în biserică a Maicii Domnului sau Ovidenia cum îi spuneau mai demult — erau de asemenea unele practici, uzanțe sau credințe, nu însă datini sau obiceiuri deose-

Alba Iulia 2000

(Urmare din pag. 3)

blul rupestru de la Murfatlar și inscripția din anul 947 de la Mircea Vodă, acestea fiind în Dobrogea.

Pisania amintită coboară cu peste un secol prima atestare a unui nume de artist de pe teritoriul țării și cu aproape un secol și jumătate data celei mai vechi opere de artă românești semnate.

Rezultatele cercetărilor de la Streisîngeorgiu pun la dispoziția istoriografiei o documentație de excepțională valoare pentru reconstituirea istoriei și a civilizației românilor transilvăneni la începuturile evului mediu.

Descoperirile arheologice de mai sus, coroborate cu cele care s-au făcut pînă acum la Niculițel, unde s-au găsit, într-o criptă, osemintele primilor martiri de prin părțile acestea, probabil din sec. II—III (vezi „Mitropolia Olteniei”, nr. 3—4/1972, p. 278); la Basarabi, unde s-au găsit mai multe bisericuțe săpate într-un deal de calcar, datînd din jurul anului 992 (vezi I. Barnea, V. Bilciurescu, Șantierul Basarabi, reg. Constanța, în „Materiale și Cercetări Arheologice”, vol. VI, București, 1959, p. 541—543; 561; la Tiglina—Galați, unde s-a găsit o criptă funerară cu moaște de-ale martirilor, probabil din sec. II—III (vezi „B.O.R.”, nr. 11—12/1971, p. 1347) și la biserica Sf. Nicolae din Brașov, unde sub actualul altar s-au descoperit urmele unei biserici de lemn din sec. XI—XII, precum și descoperirile ce vor mai avea loc în viitor, nădăduim că vor aduce mărturie din ce în ce ce mai multe în legătură cu viața religioasă a poporului nostru, pînă către începuturile lui, dovedindu-se și prin aceasta continuitatea și unitatea poporului român, precum și vechimea credinței lui creștine de origine răsăriteană.

Revenind, după această scurtă expunere suplimentară, la volumul „Alba Iulia 2000”, ținem să arătăm că Biserica noastră strămoșească, la tot pasul — în trecutul nostru mai îndepărtat sau mai apropiat — s-a străduit pentru mai binele poporului, s-a bucurat cu o deosebită satisfacție de festivitățile care au avut loc la Alba Iulia în ziua de 28 mai 1975, considerîndu-le ca o piatră de temelie la statornicirea gloriei nepieritoare a poporului român, în lupta lui hotărîtă pentru afirmare românească, de-a lungul unui trecut atît de zbuciumat. În același timp Biserica noastră este gata să sprijine orice acțiune menită să ducă la cunoașterea cît mai desăvîrșită a trecutului nostru istoric și, conștientă de rosturile ei în mijlocul poporului nostru, în trecutul lui de zbucium și de luptă, își manifestă astăzi, în chip sincer, toată satisfacția ei că „la plînirea vremii” tot acest trecut de zbucium s-a încununat cu epoca de libertate și de demnitate națională, pe care o trăim în prezent, cu noi și rodnice nădejdi pentru viitor.

† EMILIAN RAȘINĂREANUL

Episcop-vicar

sebite. Se credea pe alocuri că sărbătoarea se ține pentru ochi, pentru vedere. De aceea se sfințea la biserică un caier sau un fuior, cu care membrii familiei se ștergeau la ochi în această zi. Pentru „lumina ochilor” se dăruiau lumînări aprinse și colăcel. În alte părți se credea că dăruirea lumînărilor aprinse asigură „lumina de veci”. Tot în această zi se făceau slujbe pentru copiii morți și pentru sănătatea celor vii. Cei care nu aveau copii și-i doreau, credeau că rugăciunile înălțate în această zi sînt cele mai primite.

În vechile credințe ale poporului nostru, ca și ale altor popoare, nici o noapte nu era mai misterioasă ca cea spre Sf. Andrei. Usturoiul de care fugeau strigoi și ielele era principalul erou al nopții și aliment al zilei. Cîteva credințe, prin năvîntarea lor, ni se pare că au un anumit farmec. Dacă fata ducea la miezul nopții o lumină de la Paști aprinsă, se credea că vede în apa fîntînii chipul ursului. Dacă se puneau crenguțe de măr pentru fiecare din familie într-un vas cu apă, acela era mai norocos care o găsea înflorită la Anul Nou. Se semăna grîu în ghivece care se trimiteau la Anul Nou înverzite unor cunoscuți drept felicitare. Se mai credea că în noaptea Sf. Andrei e adunarea generală a lupilor, cărora sfîntul le împarte rația de pradă. La Rășinari, unde este mormîntul marelui mitropolit Andreiu Șaguna, ziua de 30 noiembrie era sărbătoare mare.

În chip special pomenirea ierarhului se face astăzi la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, cu participarea studenților teologi, și a întregului personal.

C. L. Dragu